

UN MÓN DE SONS **C**

Germán Monferrer Quintana
Juan Ángel Picazo López

Disseny portada: Nina Lloréns
Il·lustracions i maquetació: Esperança Martínez Molina

© Tabarca Llibres, SL

© Germán Monferrer Quintana
Juan Ángel Picazo López

I.S.B.N.: 978-84-8025-380-2
Depòsit legal: V-1160-2015

Impressió:
Blauverd impressors

Edita:
Tabarca Llibres, SL
Av. Ausiàs March, 184
Tel.: 96 318 60 07
www.tabarcallibres.com
46026 VALÈNCIA

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos ,www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

ÍNDIX

UNITAT 1

L'origen de la nostra música. *L'Edat Mitjana* 6

UNITAT 2

La polifonia es posa de moda. *El Renaixement* 24

UNITAT 3

La música com a luxe. *El Barroc* 44

UNITAT 4

L'orde i la claredat en la música. *El Classicisme* 64

UNITAT 5

La música com a expressió dels sentiments. *El Romanticisme* 84

UNITAT 6

La revolució musical. *Música contemporània* 108

Relació d'interpretacions amb base musical i d'orquestracions 135

Relació d'audicions 136

Taula de posicions en la flauta dolça 139

UN MÓN DE SONS C

UNITATS	1. CONTEXT CULTURAL	2. CONTEXT MUSICAL. ESCOLTA
UNITAT 1 L'origen de la nostra música L'EDAT MITJANA	1.1. Viatge per la història Edat Mitjana Una curiositat Activitats 8 projeccions	2.1. Música religiosa 2.2. Música profana 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 10 projeccions 12 audicions
UNITAT 2 La polifonia es posa de moda EL RENAIXEMENT	1.1. Viatge per la història Renaixement Una curiositat Activitats 11 projeccions	2.1. Música religiosa 2.2. Música profana 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 5 projeccions 7 audicions
UNITAT 3 La música com a luxe EL BARROC	1.1. Viatge per la història Barroc Una curiositat Activitats 9 projeccions	2.1. Música instrumental 2.2. Música vocal 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 6 projeccions 21 audicions
UNITAT 4 Orde i claredat en la música EL CLASSICISME	1.1. Viatge per la història Classicisme Una curiositat Activitats 6 projeccions	2.1. Música instrumental 2.2. Música vocal 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 6 projeccions (llibre) 13 projeccions (quadern) 9 audicions
UNITAT 5 La música com a expressió dels sentiments EL ROMANTICISME	1.1. Viatge per la història Romanticisme i Nacionalisme Una curiositat Activitats 6 projeccions	2.1. Música instrumental 2.2. Música vocal 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 11 projeccions (llibre) 6 projeccions (quadern) 18 audicions
UNITAT 6 La revolució musical LA MÚSICA CONTEMPORÀNIA	1.1. Viatge per la història Impressionisme i música contemporània Una curiositat Activitats 10 projeccions	2.1. Música impressionista 2.2. Música contemporània 2.3. Instruments 2.4. Ordenem conceptes Activitats 17 projeccions 11 audicions

3. ALTRES DADES D'INTERÉS	4. MÚSICA ACTUAL	5. CREACIÓ MUSICAL	6. INTERPRETACIÓ MUSICAL
3.1. Aires de renovació 3.2. Compositors 3.3. Assimilem conceptes Activitats 1 projecció 4 audicions	4.1. L'Edat Mitjana en la música actual Activitats 8 projeccions	5.1. L'altura Activitats 5.2. La durada Activitats	<i>Quen a Omagen (2 veus)</i> <i>Ut queant laxis</i> <i>Gladiator (instrumental Orff)</i>
3.1. Formes religioses 3.2. Formes profanes 3.3. Espanya 3.4. Compositors 3.5. Assimilem conceptes Activitats 1 projecció 3 audicions	4.1. El Renaixement en la música actual Activitats 15 projeccions	5.1. Els compassos Activitats 5.2. Línies divisòries Activitats	<i>Ay, triste que vengo (2 veus)</i> <i>Una sañosa porfia</i> <i>Mamma mia</i>
3.1. Formes instrumentals 3.2. Formes vocals 3.3. Espanya 3.4. Compositors 3.5. Assimilem conceptes Activitats 13 projeccions 3 audicions	4.1. El Barroc en la música actual Activitats 11 projeccions	5.1. Els intervals 5.2. To i semitò 5.3. Sons alterats Activitats	<i>La Tardor (2 veus)</i> <i>Aria en Re</i> <i>Festa pagana (instrumental Orff)</i>
3.1. Formes instrumentals 3.2. Compositors 3.3. Assimilem conceptes Activitats 4 projeccions 5 audicions	4.1. El Classicisme en la música actual Activitats 8 projeccions	5.1. Intervals harmònics 5.2. L'harmonia Activitats	<i>Quartet de l'emperador (2 veus)</i> <i>Dona nobis pacem</i> <i>The Wall</i>
3.1. El Nacionalisme 3.2. Compositors del Romanticisme 3.3. Compositors del Nacionalisme 3.4. Assimilem conceptes Activitats 12 projeccions 6 audicions	4.1. Romanticisme i Nacionalisme en la música actual Activitats 11 projeccions	5.1. El <i>tempo</i> 5.2. Indicacions de <i>tempo</i> Activitats	<i>El Moldava (2 veus)</i> <i>El príncep Igor</i> <i>O son do ar (instrumental Orff)</i>
3.1. Partitures 3.2. Compositors Activitats 10 projeccions	4.1. Música contemporània en la música actual Activitats 12 projeccions	5.1. Tresets 5.2. Dosets Activitats	<i>Radioactivity</i> <i>Pavana de Fauré</i> <i>Bolero de Ravel</i>

1. L'origen de la nostra música

L'Edat Mitjana

BLOC 1 CONTEXT CULTURAL

1.1. VIATGEM PER LA HISTÒRIA

1.1.1. Cronologia. Aspectes històrics i socioculturals

Aquest període s'inicia a la fi del segle V coincidint amb la caiguda de l'Imperi Romà a mà dels pobles germànics i amb la màxima expansió del Cristianisme; i finalitza cap al segle XV.

En l'**àmbit social**, s'estableixen els fonaments de la formació dels futurs estats europeus. Però abans que això passe trobarem, durant molt de temps, una Europa fragmentada en una gran quantitat de petits territoris dominats per poderosos *senyors feudals* permanentment en lluita, anhelant majors possessions i poder.

D'altra banda, el Cristianisme s'estén imparablement per tot el món, de la mà del Papa, a través d'una gran xarxa de *monestirs* i *abadies* que no coneixen fronteres. És també el temps de les *Croades*, expedicions militars liderades pels regnes cristians que pretenen el rescat dels llocs sants de Jerusalem, que en aquests moments es troben en mans dels musulmans.

Pantocràtor. Art Romànic

En l'**àmbit cultural**, encara que trobem algunes corts de nobles poderosos en què hi ha un *desenvolupament cultural*, la veritat és que la vida cultural es concentra en els monestirs i abadies on les arts i les ciències són conreades pels monjos, hereus del llegat cultural de l'antiga Grècia i Roma, que aconsegueixen grans progressos en tots els àmbits del saber i escriuen una gran quantitat de llibres i manuscrits.

Dues seran les etapes en què es desenvoluparà aquest període:

1. L'**alta Edat Mitjana: des de l'any 476 (segle V) fins l'any 1000 (segle XI)**, l'imperi romà inicia una agonia política, social i econòmica mentre diversos pobles bàrbars assetgen les seues fronteres.
2. La **baixa Edat Mitjana: des del segle XI fins al segle XV**, són molts els canvis que es viuen en aquest període, des del naixement de petits llogarets (burgs) al si d'un estat feudal, fins a arribar al màxim esplendor, durant el segle XIII, amb la construcció d'imponents catedrals gòtiques que mostraran la intenció de l'home d'unir el cel amb la terra i reflectiran així el canvi de mentalitat en aquesta etapa de la història.

En l'**àmbit musical** trobem, dins de la *música religiosa*, el cant gregorià, com a eina per a inculcar en la gent de l'època les idees de l'Església cristiana a través del cant i l'oració.

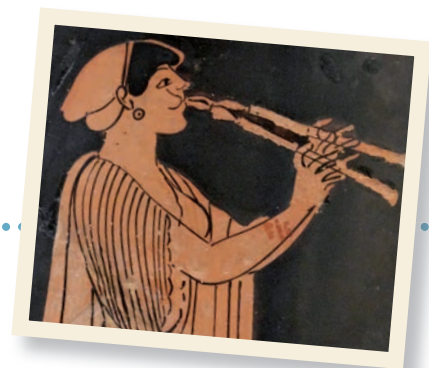

A l'altre extrem se situa la *música profana o popular*, com a mitjà de diversió i d'entreteniment del poble i dels nobles rics, que reflecteix, a través de les danses i cançons, les inquietuds i sentiments propis dels humans.

pàg. 6

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

UNA CURIOSITAT

Fa més de 2500 anys, a Grècia es pensava que diferents tipus de música representaven directament estats d'ànim i passions (el valor, la temperança...), però també els seus oposats, i que persuadien els qui les sentien de les seues qualitats, bones o dolentes. La **doctrina del Ethos** era un tractat que establia quina classe de música és la més adequada per a aconseguir una perfecta harmonia entre el cos, la ment i l'univers, o per a crear determinades sensacions en qui la sent.

BLOC 2 CONTEXT MUSICAL

2.1. LA MÚSICA RELIGIOSA A L'EDAT MITJANA

L'Església cristiana de l'Edat Mitjana prohibia el cant femení i l'ús d'instruments perquè considerava que distreia els fidels del culte.

De la mateixa manera, desaprojava l'ús de la música com a simple entreteniment per a cantar o per a ballar, ja que considerava que això podia recordar als nous cristians un món antic ple de déus pagans.

Per això encaminarà l'ús de la música al servei exclusiu de l'oració amb un propòsit clar: recordar l'existència d'un únic i veritable Déu i preparar l'home d'aquesta època per a morir cristianament i reunir-se amb el seu Creador.

Papa Gregori I el Magne

Per això es van crear les escoles de cant, *scholae cantorum*, amb l'objectiu de conservar i transmetre els cants. Cants que al segle VII són unificats i recopilats pel papa Gregori I el Gran, que va establir una sèrie de condicions perquè en totes les esglésies se celebrés la litúrgia d'una mateixa forma. És així com va sorgir la música religiosa coneguda amb el nom de **cant gregorià**, un *cant monòdic* (una sola melodia), *a cappella* (sense acompanyament instrumental), *en llatí* i que es convertirà en el cant oficial de l'Església catòlica.

En aquest període la música deixa de ser valorada únicament com un simple entreteniment i passa a ser considerada una ciència, que forma part del Quadrivium, un compendi de disciplines que resumien el saber de l'època, al costat de l'Aritmètica, l'Astronomia i la Geometria.

Una prova de la importància que la **música** ha tingut a través dels segles és el paper que té actualment en la nostra societat, en la qual és essencial en la formació cultural de les persones, potenciant capacitats i actituds a través d'un llenguatge únic i universal.

Detall de la partitura medieval

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

pàgs. 7-9

2.2. LA MÚSICA PROFANA A L'EDAT MITJANA

Encara que l'Església desaprojava l'ús de la música que no tingués una finalitat religiosa, les cançons populars i les danses existiren des de sempre entre la gent del poble.

Entre els primers difusors d'aquest tipus de música trobem els **joglars**, que subsistien oferint jocs de prestidigitació, acrobàcies, números amb animals ensinistrats, en pobles i castells, alhora que interpretaven les cançons d'altres compositors, acompanyant-se de tota mena d'instruments. Eren considerats gent marginal a la qual l'Església negava, fins i tot en el moment de la mort, els últims sagraments.

Joglars

Al segle XII apareixen els **trobadors**, que componien la música i el text (poesia). Eren cultes i refinats i solien cantar en les corts de palau. Els temes de les seues cançons estaven inspirats en els ideals cavallerescos de la guerra (valentia, honor, gallardia...) i en l'amor (fidelitat, lleialtat, abnegació...), i acompanyaven les cançons amb diversos instruments (arpes, llaüts...).

No utilitzaven el llatí per a cantar, com en la música religiosa, sinó la llengua vernacle (la pròpia de cada país) i estaven ben considerats ja que, fins i tot, algun d'ells pertanyia a la noblesa.

Altres variants de trobadors són els **troveros** (del nord de França) i els **minnesängers** (procedents d'Alemanya).

A Espanya cal destacar, com a trobadors importants, a **Martín Codax de Vigo**, autor de les *Cantigas de Amigo*, i a **Alfons X el Savi** (1221-1284), rei que va promoure les arts i les ciències i autor d'alguna de les 417 melodies que integren l'obra *Las Cantigas*, peces dedicades a la Mare de Déu, compostes cap a la segona meitat del segle XIII, en galaicoportugués (considerat l'idioma aristocràtic i més idoni per a la poesia) i que narren els miracles ocorreguts gràcies a la seua intervenció. És una obra profana tot i tenir una temàtica religiosa, ja que la Mare de Déu se'n presenta com si fos una dona amb sentiments humans preocupada per guiar cap a Déu els éssers terrenals.

Les formes musicals més usades són les formes amb tornada, com la **balada** i el **virolai** (cançons de ronda), el **rondó** (dansa francesa) i la **pastorel·la** (dansa medieval entre un cavaller i una pastora).

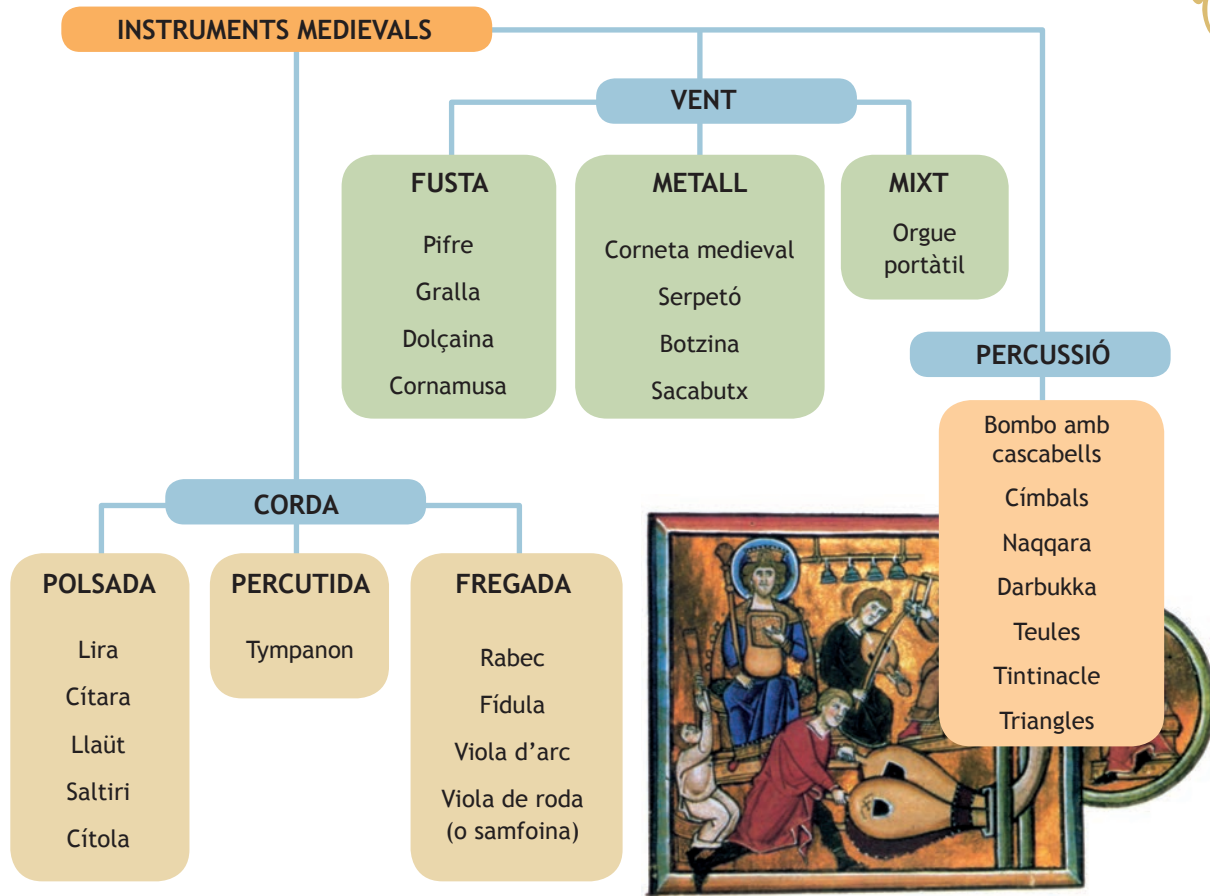
* Cantiga: composició religiosa o profana en la qual es combina la música i la poesia en galaicoportugués.

pàgs. 10-11

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

2.3. CONEIX ELS INSTRUMENTS MEDIEVALS

EL MUSEU DELS INSTRUMENTS

FAMÍLIA DE CORDA

✓ De corda polsada

Lires i **cítares** (provenen de les antigues arpes d'origen grec), **llaüt** (instrument d'origen àrab), **saltiri** (donarà lloc al futur clavicèmbal) i la **cítola** (antecessora de la guitarra).

Llaüt

Saltiris

Tympanon

✓ De corda percutida

Tympanon (es tocava colpejant les cordes amb una mena de martell; amb el pas del temps donarà lloc al clavicordi i, més tard, al piano).

✓ De corda fregada

El **rabec** (en forma de pera) i la **fídula** (de forma ovalada), la **viola d'arc** (molt més tard donarà lloc a la família dels violins) i la **viola de roda** (sona en accionar un manubri amb una roda que frega les cordes. També rep el nom de samfoina).

Llaüt i rabec

Violes de roda

Cornamusa

Pifres

FAMÍLIA DE VENT

✓ De fusta

Les **pifres** (amb el pas del temps donaran lloc a les actuals flautes travesseres), la **gralla** (oboè primitiu), la **dolçaina** (usada actualment en la música tradicional), la **cornamusa** (gaita gallega, decorada amb caps tallats d'homes i animals).

Botzines

Serpentó

✓ De metall

La **corneta medieval** (corn que donarà lloc a les cornetes actuals), el **serpentó** (instrument de so greu, en forma de serp enroscada), la **botzina** (trompeta recta que servia per a anunciar l'arribada d'un príncep o un rei), el **sacabutx** (antecedent del trombó).

✓ De vent-mixt

Orgues portàtils (de petites dimensions, que se solien portar penjats al coll o al muscle i es tocaven amb la mà dreta mentre que amb l'esquerra s'accionava una manxa per a insuflar-hi aire).

Orgue portàtil

FAMÍLIA DE PERCUSSIÓ

Existia un instrumental molt divers, procedent, fins i tot, d'altres cultures molt antigues:

El **bombo amb cascavells**, els **címbals** (platerets), la **naqqara** (timbals), la **darbukka** (tamboret en forma de copa i cos de ceràmica que es tocava recolzat sobre el muscle), les **teules** (rudimentàries castanyoles fetes amb trossos de teula), el **tintinacle** (una vara amb petites campanetes d'origen romà), i **triangles**.

Címbals

Gralla i teules

Albugón i darbukka

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

pàgs. 12-13

2.4. ORDENEM CONCEPTES

Ara que ja coneixes els principals aspectes de la música religiosa i profana de l'Edat Mitjana, realitza en el Quadern d'Activitats la qüestió que et proposem i obtindràs un resum amb les seues característiques més rellevants.

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

pàgs. 13-14

BLOC 3 ALTRES DADES D'INTERÉS

3.1. AIRES DE RENOVACIÓ EN LA MÚSICA MEDIEVAL

Naix la polifonia: sorgeixen les melodies simultànies

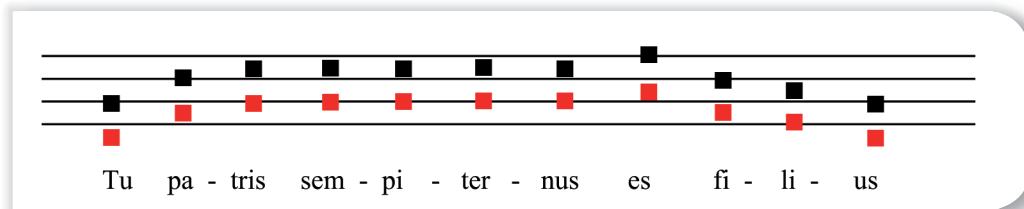
Una nova manera de fer música pren auge en aquesta època: la **polifonia** (poli = diversos / fonos = sons o veus) i arriba, fins i tot, a desbancar el cant gregorià que tan important havia estat durant l'època que ens ocupa.

a) Les primeres manifestacions polifòniques (segles IX-XI)

Les primeres experiències polifòniques se situen, sobretot, a l'abadia de Sant Marçal de Llemotges, a França, i a través d'aquestes, l'Església trobarà la manera de solemnitzar el cant litúrgic.

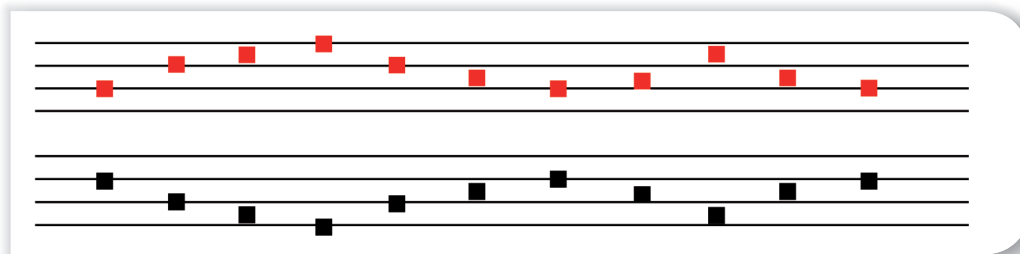
L'Organum

- Forma més senzilla de polifonia formada per 2 melodies.
- Construïda sobre un *cantus firmus* (melodia extreta d'un cant gregorià), al qual se li afegeix una segona melodia a distància de 8a superior, de 5a inferior o a distància de 4a superior.
- Anomenat també **organum paralelum**, pel *moviment paral·lel* que presenten les dues línies melòdiques.

El Discantus

- Variant de l'organum, és més elaborada que aquest, encara que segueix estant format, inicialment, per 2 melodies.
- A diferència de l'organum (moviment paral·lel), el discantus funciona per moviment contrari (quan un so puja, l'altre baixa o viceversa, a més respectant els intervals).
- De la seua evolució sorgirà el *contrapunt* (*punctum contra punctum* = nota contra nota).

b) L'Ars Antiqua (segles XII-XIII)

En aquesta època la polifonia es va imposant de forma progressiva, fet aquest que marcarà la decadència del cant gregorià.

Aquestes són les novetats principals que sorgeixen en aquest període:

- Els compositors deixen de ser anònims i signen les seues obres.
- El centre musical compositiu se situa a Notre Dame (París).
- Compositors més importants: **Magister Leoninus** (Léonin) i **Magister Perotinus** (Pérotin).
- Apareixen *noves formes polifòniques*:
 - **el conductus** amb un ritme processional i no basat sobre el cant gregorià.
 - **el motet** en què 2 o 3 veus canten lletres diferents sobre ritmes també diferents, i que acabarà eclipsant fins i tot el conductus.

c) L'Ars Nova (segle XIV fins al Renaixement)

En aquesta època es produeix una ruptura amb tot l'anterior i la mentalitat compositiva del músic evoluciona:

- El centre musical compositiu continua mantenint-se a França.
- Es publica el tractat musical de *Philippe de Vitry*, titulat **Ars nova**, en què es recullen els següents conceptes:
 - a) la codificació de tot el conjunt de signes musicals utilitzats fins aleshores.
 - b) nous conceptes com els signes de compassos i les unitats mètriques.
- Compositors més importants: **Guillaume de Machaut** i **Philippe de Vitry**.
- Sorgeixen noves formes polifòniques més elaborades que reflecteixen el canvi de mentalitat del compositor del gòtic que busca el plaer i l'efecte purament sonor de la música.

pàg. 15

Respon les qüestions plantejades en el
QUADERN D'ACTIVITATS.

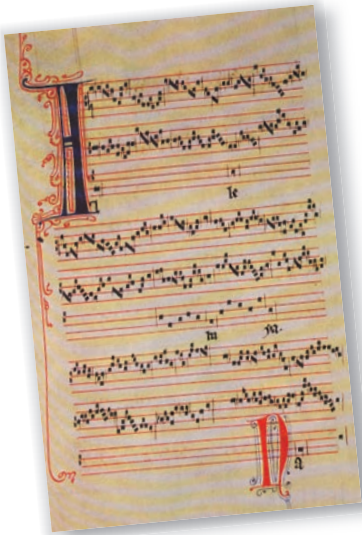
3.2. COMPOSITORS

Fins al segle XII, la major part d'obres són anònimes i sols a partir d'aquest segle apareix el que podem anomenar *música d'autor conegut*. Entre els primers compositors que signen les seues partitures hi ha dos monjos pertanyents al període musical denominat:

Ars Antiqua (segles XII-XIII)

Magister Leoninus "Léonin"

Pel que sembla, era conegut com un excel·lent organista i se suposa que va ser un monjo de la catedral de Notre Dame que va iniciar la fase *creativa* de la música religiosa amb un nou estil, l'*organum* i el *discantus*.

Magister Perotinus “Pérotin”

Nascut a París al voltant de 1155, se sap que va morir el 1230. Va ser el successor de Léonin a Notre Dame i era considerat un gran intèrpret i compositor de *discantus*. La realització d'*organum* a tres i quatre veus cap a l'any 1200 va suposar un pas importantíssim cap al desenvolupament de la polifonia, que fins aquest moment havia estat concebuda per a dues veus.

Partitura de Pérotin

Ars Nova (segle XIV)

Philippe de Vitry

Nascut a París el 1291, es creu que podria haver estudiat a la Universitat de París, ja que en alguns documents se l'esmenta com a “Magister”. També va ser diplomàtic i soldat i, el 1351, va arribar a ser bisbe de Meaux, població situada a l'est de París. A ell es deu el tractat de notació musical “*Ars Nova*” del segle XIV, que va donar nom a tot el moviment musical del seu temps i que va suposar una ruptura amb la forma de compondre i entendre la música fins aquest moment.

Guillaume de Machaut

Clergue, poeta, compositor francès i secretari de Joan I, rei de Bohèmia, a qui va acompanyar en els seus viatges i expedicions militars, va ser a més el màxim representant de l'Ars Nova i el més cèlebre compositor del segle XIV. Nascut el 1300, va compondre nombrosos motets, cançons i balades en què introdueix grans novetats i innovacions tècniques, centrades en el ritme i la mesura. La seua obra més interessant és *La Missa de Notre Dame*, la primera missa polifònica escrita. Va morir el 1377 a Reims, després de sobreviure a la pesta negra que va assolir Europa, supervisant la seua extensa obra.

Altres compositors de l'època

A Itàlia: **Francesco Landini i Johannes de Garlandia.**

A Anglaterra: **Walter Odington.**

A Alemanya: **Franco de Colònia.**

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

pàgs. 16-17

3.3. ASSIMILEM CONCEPTES

Respon les qüestions plantejades en el QUADERN D'ACTIVITATS.

pàgs. 17-19

BLOC 4 MÚSICA ACTUAL

4.1. L'Edat Mitjana en la música actual

El món medieval segueix present a la música dels nostres dies. En la **música pop** podem trobar algunes referències medievals en algunes lletres de cançons, en les quals fan al·lusions a l'honor dels cavallers, a l'amor... i també cançons dedicades a personatges d'aquesta època llunyana com *Robin Hood* o *Joana d'Arc*, a la qual precisament el grup **OMD** (*Orchestral Manoeuvres in the Dark*) va dedicar una cançó amb la qual va obtenir un gran èxit de vendes.

El rock i especialment el **heavy metal** han estat un dels estils que més s'ha inspirat en el món medieval, tant a nivell estètic com de lletres. Entre els grups més destacats hi ha: **Èpica, Nightwish, Temptation, White Skull, Bolt Thrower i Blind**. Un exemple dels grups que barregen instruments i melodies purament medievals amb ritmes rock i simfònics el trobem en **Corvus Corax**.

Corvus Corax

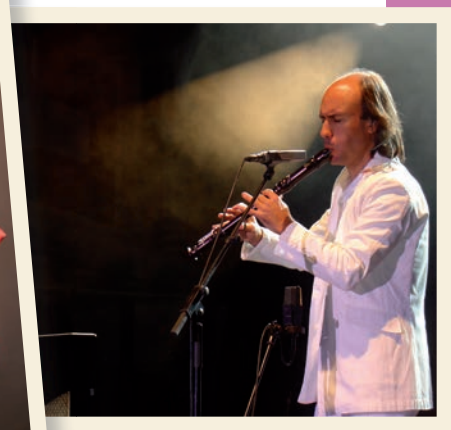
Dins del **rock espanyol** cal assenyalar dos grups principals. El grup **Ñu**, descrit com a estil de rock medieval, així com **Tierra Santa**, preocupada per dedicar lletres a les Croades, el Cid o la Reconquesta, són clars exemples de la influència de l'Edat Mitjana. El grup **Mägo de Oz** és una altra formació que es podria enquadrar en aquest estil, encara que més per l'estètica que per la música.

La **música celta**, tot i tenir uns orígens populars i medievals molt antics, encara segueix viva. Instruments ancestrals d'aquestes cultures encara segueixen tenint plena vigència, amb cançons i intèrprets que han recollit grans èxits com **Hevia** i **Carlos Núñez**.

Hevia

Carlos Núñez

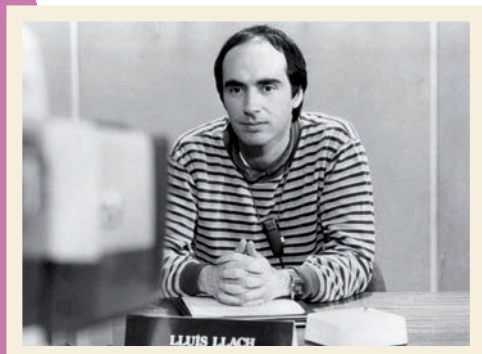
En els últims temps s'han realitzat alguns experiments curiosos, fusionant **cant gregorià** amb sons electrònics, dance i diverses bases rítmiques. Entre els grups més destacats en aquest estil de **música experimental** es troben: **E Nomine, Gregorian, Era** i **Enigma**.

Bob Dylan

En la música pop, folk, rock actual també trobem músics que a l'igual que els **trobadors** medievals van per les ciutats entretenant a la gent i cantant cançons acompanyats d'instruments: els **cantautors**. Aquests cantants són autors de la seua pròpia lletra i música i en les seues cançons solen incorporar temàtiques socials, polítiques, personals i fins i tot filosòfiques. Durant molt de temps es van dedicar a la cançó protesta, sobretot en aquells països on no hi havia llibertat d'expressió. Actualment el terme es troba menys carregat de connotacions crítiques o reivindicatives que en el passat i pot abordar gairebé qualsevol tipus de temàtica en les cançons.

Entre els cantautors més rellevants del panorama internacional es podria citar **Joan Báez, Bob Dylan, Neil Young, Leonard Cohen, Neil Diamond** i **Tom Waits**, entre d'altres.

Lluís Llach

La **cançó protesta** a Espanya té com a precursor a **Paco Ibáñez**, exiliat a França durant la dictadura i que va posar música als poetes espanyols de totes les èpoques. També **Raimon** va ser el primer a musicar poetes catalans. Van tenir un gran èxit al llarg de moltes dècades **Lluís Llach, Joan Manuel Serrat, Víctor Manuel** i **Luis Eduardo Aute**.

Posteriorment sorgeix una generació de cantautors que es decanten per una música més comercial, amb lletres properes a la gent, entre els quals es troben **Rosana, Pedro Guerra, Joaquín Sabina** i **Ismael Serrano**, entre d'altres. També hi ha cantants de pop rock pròpiament dit que es poden classificar com a cantautors: **Fito, Manolo García, Alejandro Sanz, Antonio Flores...**

Alejandro Sanz

pàg. 20

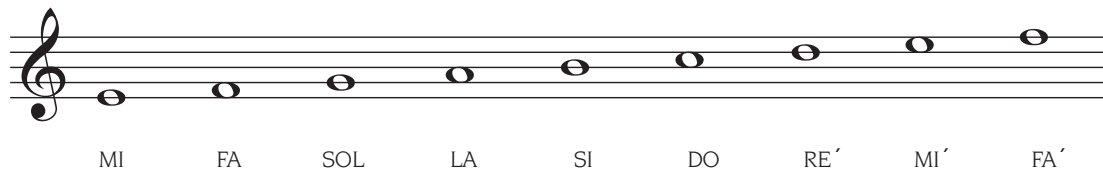
Respon les qüestions plantejades en eL QUADERN D'ACTIVITATS.

BLOC 5 CREACIÓ MUSICAL

5.1 L'ALTURA Les notes musicals

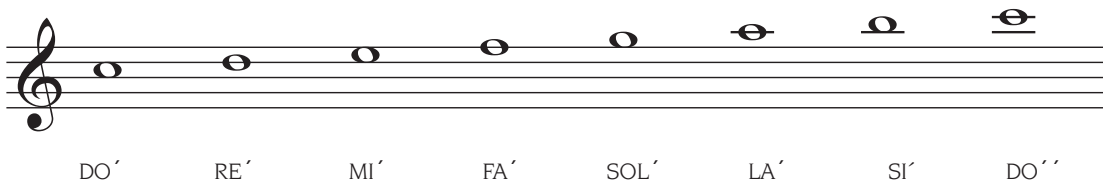
Els sons es col·loquen en el **pentagrama**, que és una pauta formada per **cinc línies** i **quatre espais** horitzontals i paral·lels.

Si escrivim els sons en el pentagrama seguint l'orde de les línies i espais, aquests apareixeran ordenats en escala.

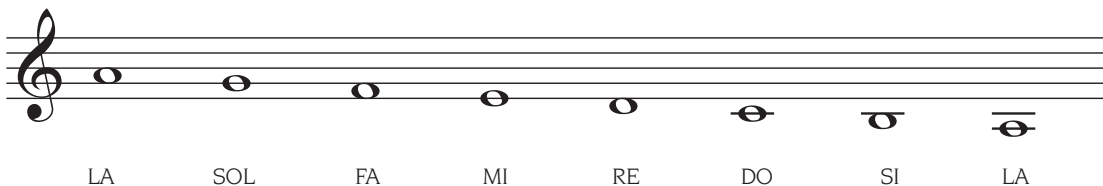

Línies i espais addicionals

Quan volem escriure sons més greus o aguts que els anteriors, hem d'utilitzar les **línies** i **espais addicionals**, que són línies imaginàries que només apareixen amb la nota musical.

Ordenats de manera ascendent.

Ordenats de manera descendent.

Les claus

Les **claus** són els signes que es col·loca al principi del pentagrama i determinen el nom de les notes. Habitualment les partitures utilitzen la clau de Sol, encara que també hi ha altres claus com la de Fa i Do.

SOL

FA

DO

La finalitat de les claus és facilitar l'escriptura d'aquelles notes que per ser massa agudes o greus necessitarien moltes línies addicionals.

Observa com la clau de Fa realment aprofita per a representar les línies i espais addicionals inferiors.

SOL FA MI RE DO

DO SI, LA, SOL, FA, MI, RE, DO

5.2. LA DURADA

Les figures musicals

Les figures musicals són els signes pels quals es representen les diferents **durades dels sons**.

Redona Blanca Negra Corxera Semicorxera Fusa

De la mateixa manera que hi ha unes figures que representen la durada del so, també hi ha les que representen la **durada del silenci**.

Redona Blanca Negra Corxera Semicorxera Fusa

Signes de prolongació

La **LLIGADURA** és una **línia corba** que uneix o suma dues notes del mateix nom i altura.

El **PUNT** consisteix en un signe (.) que es col·loca a la **dreta del cap** d'una figura i afegeix la **meitat** del seu valor.

$1 + 0,5 = 1 + 0,5$
 $1,5 \text{ temps}$

$2 + 1 = 2 + 1$
 3 temps

Respon les qüestions plantejades en el **QUADERN D'ACTIVITATS**.

pàgs. 21-23

BLOC 6 INTERPRETACIÓ MUSICAL

Aquesta Cantiga forma part, juntament amb d'altres també de caràcter profà, de la col·lecció *Cantigas de Santa María*. Recorda que el terme "cantiga" feia referència a composicions en què la temàtica general, tot i ser profana, se centrava en els miracles esdevinguts per la intervenció de Santa Maria, la mare de Déu.

Cantiga Quen a Omagen Cantiga 353

Flauta 1

8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26 27
28 29 30 31
32 33 34 35
36 37 38
39 40 41

Quen a o - ma - gen da - Vir - gen et de
seu Fi llo - on - rra, de - les se - ra muit on - rra - do no seu
ben, que non a - par. E de tal ra - zón com es - ta vos di -
rei, se vos prou - guer, mi - ra - gre que fez a - Vir - gen, que sem
pre nos so - ben - quer, per - que a - ja - mos o - rey - no de seu
Fill ond a - mo - ller pri - mei - ro nos dei - tou -
fo - ra, que foi ma - la - ment - er - rar.

Flauta 2

Cantiga Quen a Omagen Cantiga 353

1 2 3 4 5 6 7 8

9 10 11 12

13 14 15 16

17 18 19 20

21 22 23 24

25 26 27 28

29 30 31 32

33 34 35 36

37 38 39 40 41

Quen a imagen Cantiga 353

Quen a omagen da virgen
 et de seu fillo onrrar?
 d'eles sera muit' onrrado
 no seu ben, que non a par.
 e de tal razon com'esta
 vos direi, se vos prouguer,
 miragre que fez a virgen,
 que sempre nosso ben quer,
 porque ajamos o reyno
 de seu fill' ond'a moller
 primeiro nos deitou fora,
 que foi malament' error

La dificultat que tenen els cantors per a memoritzar les melodies que solien transmetre de forma oral va fer necessari dissenyar un sistema de notació musical. L'aparició dels neumes primer i de dues línies després (una de vermella per al so Fa i una groga per al so Do com a referència), conduïrien a la invenció del tetragrama. Aquest procés culminarà al segle XII, quan el monjo Guido D'Arezzo invente el sistema de solmització sil·làbica a partir de l'*Himne a Sant Joan Baptista* (i atorgue un nom a cada so), sistema que ha perviscut, amb alguna modificació, com a mètode d'ensenyament fins a l'actualitat.

Himne a Sant Joan Baptista "Ut queant laxis"

1 2 3 4 5 6 7 8

9 10 11 12 13

14 15 16 17 18

19 20 21 22

Ut que-ant la xis re-so-na-re fi-bris mi ra ges
to rum, fa-mu-li tu o rum, sol ve po-lu-ti,
la-bi-i re a-tum Sanc-te Io-an-nes.

**INTERPRETACIÓ
PER A INSTRUMENTAL ORFF**

En aquest apartat et proposem la interpretació amb l'instrumental Orff d'una peça musical que pots descarregar de la pàgina www.tabarcallibres.com

Gladiator

4

5 6 7 8

9 10 11 12 13

14 15 16 17 18

19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

41 42 43 44 45

5

46 47 48 49 50 51

52 53 54 55 56 57

58 59 60 61 62 63